

Reisschrijvers van de achttiende eeuw

Het eerst vallen de namen op. Jacob Gotfried Haafner, Quirinus Maurits Rudolph VerHuell, Johannes Olivier en Philips Pieter Roorda van Eysinga. Dat klinkt naar oude handelshuizen, vergeten adel misschien, en ook wel een beetje naar grote ontdekkingen. Het laatste is althans ten dele juist: de vier waren kort na 1800 tamelijk illustere schrijvers van reisboeken over Azië.

De tentoonstelling over de vier die

nog tot eind mei in het Letterkundig Museum in Den Haag te zien, zou een staartje kunnen zijn van het recente boekenweekthema Insulinde. Maar haakt meer aan bij het vorige thema, reizen. Al was het maar omdat de tochten van het kwartet Haafner, Verhuell, Olivier en Roorda zich niet hebben beperkt tot de Nederlandse kolonie, maar grotere delen van Azië omvatten.

Haafner is van de vier de oudste, minst romantische en meest traditionele reisschrijver en avonturier. Op zijn elfde vertrokken uit Nederland, nog wel teruggekeerd maar nooit meer kunnen aarden, in India taal en gewoonten overgenomen, anti-kolonialist, krijgsgevangene én boekhouder onder de Engelsen, en ten slotte handelaar en schrijver in Europa.

De andere drie auteurs reisden en schreven na 1800, en in een andere traditie, zo blijkt uit het Schrijversprentenboek dat tegelijk met de expositie is verschenen bij Veen (*Uit menschlievendheid zoude ik bar-*

baar kunnen worden, f 35,00). Wat ze bovenal gemeen hadden was hun bewondering voor baron Van der Capellen, de vooruitstrevende gouverneur-generaal van Nederlands-Indië.

De meest getalenteerde van de vier moet VerHuell zijn geweest. Hij was de zoon van een admiraal die tot het laatst toe trouw was gebleven aan de Fransen. Goed voor zijn carrière in Nederland was dat niet. Derhalve koos Verhuell voor drie jaar in Indië, waar hij natuuronderzoeker bleek, een gedrevene die van alles verzamelt en beschrijft en schetst.



Titelpagina van Haafners eerste gepubliceerde reisverhaal uit 1806.

DE VOLKSKRANT
01-04-1993
HANS BLONKERS
RUSSIE: ISRW